

Nyanländas väg till jobb

Anders Nilsson

Appendix om hyperrealiteten

Nyanländas väg till jobb

Anders Nilsson

Tankeverksamheten inom Arbetarrörelsen i Göteborg

Om författaren

Anders Nilsson är tillsammans med Örjan Nyström aktuell med boken *Flyktingkrisen och den svenska modellen* (Celanders förlag, september 2016). De har tidigare skrivit böckerna *Den sociala demokratins andra århundrade?* (2005), *Reformismens möjligheter* (2008), *Globaliseringen och jämlikhetens grunder* (2011) och *Jämlikhetsnormen* (2012).

Författarna svarar själva för framlagda uppfattningar och slutsatser i Tankeverksamhetens skrifter.

Ansvarig utgivare: Anders Nilsson
www.tankeverksamheten.se
redaktion@tankeverksamheten.se

ISBN 978-91-87077-57-9

Göteborg 2016

Nyanländas väg till jobb

Det stora inflödet av flyktingar under förra hösten väckte starka reaktioner i olika riktningar hos allmänheten:

- I fjol inträffade 78 bränder vid flyktinganläggningar. Myndigheten för Samhällsberedskap bedömer att cirka en tredjedel av dessa var hushållsolyckor. I sex fall hade eldsvådor anlagts av boende som suicidalförsök eller av psykisk ohälsa. Men åtminstone 16 av bränderna är bevisat anlagda utifrån, medan orsaken inte kunde fastställas med säkerhet i återstående dryga 25 fall.¹ En del av dessa, kanske flertalet, var sannolikt också försök till mordbrand. Protester mot flyktingpolitiken och aggressioner mot asylsökande tar sig starka uttryck.
- Samtidigt mötte under hösten stora skaror av frivilliga spontant upp för att erbjuda hjälp vid järnvägsstationer och andra platser där nyanlända samlades. Människor köpte på eget initiativ mat och andra förnödenheter och delade ut bland asylsökande. Tusentals mötte upp på solidaritetsmanifestationer för flyktingar runt om i landet. På en rad ställen blev det sammanstötningar mellan demonstranter för och emot flyktingar.

Det amerikanska analysföretaget PEW genomförde i våras i år en surveyundersökning i tio europeiska länder om medborgarnas syn på asylmottagningen. Tillsammans med Tyskland utmärkte sig Sverige i att flertalet, 62 procent, ser flyktinginvandringen som en tillgång för landet genom inflödet av mänskliga resurser. Men nära en tredjedel är av rakt motsatt uppfattning, att

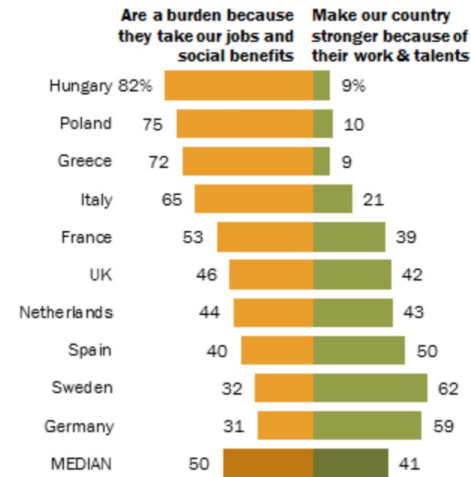
---

¹ Lägesbeskrivning kring bränder i flyktingboenden, MSB 2016-06-13

strömmen av asylsökande utgör en börda för samhället - och det är ingen liten minoritet.

Many say refugees will have a negative economic impact

Refugees...

Source: Spring 2016 Global Attitudes Survey, Q51a.

PEW RESEARCH CENTER

Statsvetaren Peter Esaiasson vid Göteborgs universitet har visat att såväl försvarare av som motståndare till flyktinginvandringen tenderar att anse att de flesta tycker som de själva, medan "de andra" är ett mindretal som lutar åt extremism. Detta, menar Esaiasson, underblåser kompromisslöshet och antagonism mellan skilda uppfattningar i flyktingfrågan och gör den svårhanterad för det politiska systemet.²

Växelverkan mellan allmänhetens polarisering och opinionsbildningen

Allmänhetens polarisering återverkar också på informationsförmedlingen. I det nya medialandskapet är möjligheterna stora att selektera nyheter och kommentarer på ett sätt som befäster egna förutfattade meningar. Den som menar att solidaritet med flyktingar bör väga tyngre än praktiska restriktioner i mottagningen söker argument för detta, medan den som anser att immigrationen störtar landet i fördärvet väljer källor som bekräftar denna uppfattning. Dessa omständigheter påverkar antagligen opinionsbildningens

² Esaiasson, P. (2016) "Vad tycker svenskarna om flyktingpolitiken?", *Politologerna* 2016-03-16.

professionella aktörer inom massmedia och politik. Om man vill behålla greppet om läsare och väljare får man inte vara döv för vad den publik man vänder sig till vill ha. Tendenser i denna riktning, som skapar en växelverkan mellan polarisering av allmänhetens uppfattningar och informationsförmedlingen i media, kan iaktas över hela det politiska fältet.

Åsiktsjournalistik och politiska utspel tenderar därmed att bestämmas mer av positionering i förhållande till opinionsströmningar i samhället än problemorienterad saklighet. Inte sällan har professionella opinionsbildare i sin tur en agenda om att åstadkomma förändringar i samhällsutvecklingen, som kan vara mer eller mindre oberoende av de aktuella frågor man anknyter till därför att de har publikens uppmärksamhet. Man har redan ett svar (t.ex. lägre löner, marknadshyror eller allmän arbetstidsförkortning för att dela på jobben) som får påverka framställningen av problem som man menar pockar på lösning i samband med flyktingkrisen.

Resultatet blir att flyktingfrågan domineras av motstridiga diskurser, där människors uppmärksamhet inte så mycket är riktad mot hur terrängen ser ut i verkligheten, utan mer litar på de kartor som ritas i opinionsbildningen.

Sakligt sett avgörs immigrationens ekonomiska effekter för samhället främst av i vilken takt och omfattning invandrare kommer i egen försörjning. Man kan tycka att det vore enkelt att låta fakta tala. Men dagens rikhaltiga statistikproduktion ger sällan en entydig bild – och debattörer väljer gärna data och mått som understödjer den egna ståndpunkten. Man kan t.ex. med hänvisning till skillnad i sysselsättningsgrad mellan inrikes- och utrikesfödda (som är drygt 16 procentenheter i Sverige) göra gällande att vi är sämst i EU på att integrera immigranter i arbetslivet (se diagrammet nedan).

Men man kan också hävda att vi är bäst genom att sysselsättningsgraden för utrikesfödda i Sverige är högre - 67 procent - än för hela befolkningen, inrikes som utrikes födda, i EU28 om 64 procent.³

Båda utsagorna är i tekniskt-statistisk mening korrekta. Frågan är vilket mått som bäst uttrycker hur Sverige klarar att hantera den nya verkligheten.

Två statistikkällor

En komplikation i sammanhanget är att det finns två olika datakällor när det gäller utrikesföddas sysselsättning:

(1) SCB:s Arbetskraftsundersökning (AKU) som ligger till grund för Sveriges officiella statistik, och

(2) registerbaserade uppgifter som kan hämtas ur SCB:s databas LISA/RAMS.

AKU är en surveyundersökning som genomförs fyra gånger om året med vardera drygt 5 000 slumpvist utvalda deltagare. Data i LISA/RAMS är hämtade ur offentliga register som folkbokföringen och skatteregistret. Eftersom informationsslag och definitioner skiljer sig åt är det inte märkligt att uppgifter inte riktigt sammanfaller.

Enligt AKU var 83,4 procent av de inrikesfödda (20–64 år) sysselsatta i november år 2014, medan motsvarande uppgift ur LISA/RAMS var 82,2 procent. Men jämför vi data för utrikesfödda så är skillnaden större. Enligt AKU var 66,7 procent i arbete, medan data ur LISA/RAMS hamnar väsentligen lägre på 58,5 procent, dvs. drygt åtta procentenheters skillnad.

Vad beror detta på? Den viktigaste förklaringen torde vara att folkbokföringen som ligger till grund för LISA/RAMS innehåller en hel del utlandsfödda som lämnat landet utan att anmäla avflyttning till Skattemyndigheten, medan AKU enbart baseras på individer som verkligen finns i riket. Osannolikt låg registrerad mortalitet i folkbokföringen för utlandsfödda i åldersgrupper mitt i livet bekräftar att så är fallet.⁴

---

³ Eurostat; avser åldersgrupper 20-64 år 2014.

⁴ För en diskussion om detta, se avsnittet "Statistikens tillförlitlighet" i *Integration – etablering på arbetsmarknaden*, SCB 2014; Ekberg, J., "Diskussion om RAMS-statistiken" i *Invandringen och de offentliga finanserna*, ESO 2009.

Om gruppen som förvärvsintensiteten räknas som andel av är större i registren än i verkligheten, betyder det att den faktiska sysselsättningen underskattas. Oaktat denna felkälla anförs i den offentliga debatten ofta och reservationslöst data ur LISA/RAMS för t.ex. utomeuropeiska flyktingar med anmärkningsvärt låga sysselsättningstal. Om data dessutom, vilket är vanligt, redovisas för åldergruppen 15 till 74 år, som i båda ändar överskrider faktisk yrkesaktiv ålder i Sverige, förstärks den missvisande representationen ytterligare.

AKU ger som påpekades ovan en annan bild av att nära sju av tio utrikesfödda är sysselsatta som anställda eller egna företagare, att jämföra med drygt åtta av tio infödda. Men mot AKU:s uppgifter kan man i sin tur anföra att den som vid intervjutillfället redovisar så lite som en (1) arbetad timme under föregående fjortondagarsperioden bokförs som fullt sysselsatt (enligt Eurostats rekommendationer som samtliga EU-länder följer). Till detta kan den kritiske lägga att subventionerade anställningar, t.ex. instegsjobb för nyanlända, utan reservationer räknas in i sysselsättningen (dock ej arbetsmarknadspolitiska insatser som inte förenas med anställning). Men instegsjobben är fåtaliga, enbart cirka 4 000 i hela landet, och har knappast synlig inverkan på sysselsättningstalen. Det samma kan sägas om anställningar med så extremt korta tjänstgöringsgrader som man på sina håll gör antaganden om i debatten. Endast tre procent av de utrikesfödda har deltidsanställningar under 19 timmar i veckan (SCB).

Av allt att döma ger den officiella sysselsättningsstatistiken i AKU en mer korrekt bild av förhållandena för utrikesfödda än LISA/RAMS, även om ingen statistikkälla är helt exakt eller fullständig. Slutsatsen att nära sju av tio utrikesfödda är i lönearbete eller sysselsatta som egna företagare i Sverige, att jämföra med drygt åtta av tio inrikesfödda, är så nära verkligheten vi kommer med de fakta som står till buds.

Börda eller tillgång?

Andra data från SCB visar att immigranter har en hög andel tidsbegränsade anställningar (cirka en fjärdedel jämfört med 15 procent för inrikesfödda) samt ofta låga löner (i genomsnitt drygt 60 procent av medianlönen för inrikesfödda). Det kan förklara varför utrikesfödda under senare decennier sammantaget har fått mer i ekonomiskt utbyte från det allmänna än vad de betalar i skatt och avgifter, trots den höga sysselsättningsgraden enligt AKU.

I en bilaga till Långtidsutredningen (SOU 2015:95) har nationalekonomerna Lennart Flood och Joakim Ruist i en tvärsnittskalkyl för år 2013 beräknat nettokostnaden för den offentliga sektorn av den utlandsfödda delen av befolkningen till cirka 0,7 procent av BNP, eller cirka 26 miljarder kronor.

Man kan som Flood och Ruist se det som de inrikesföddas subvention av de utrikesfödda. Är det mycket eller lite? Här vägleds antagligen omdömet i olika riktningar beroende på allmän inställning till immigration. Naturligtvis är 26 miljarder kronor väldigt mycket pengar. Man kan jämföra summan med den subvention om 32 miljarder kronor som under samma år slussades från boende i hyreslägenheter till villaägare och bostadsrättsinnehavare genom ränteavdragen. Båda dessa belopp får dock perspektiv om man ställer dem i relation till hushållens samlade konsumtion om cirka 1 700 miljarder kronor, eller till den offentliga sektorns totala kostnader som år 2013 överskred 1 800 miljarder kronor.

Flood och Ruist påpekar att deras beräkning är begränsad till direkta effekter på den offentliga sektorns finanser. "Naturligtvis finns andra – både positiva och negativa – effekter av migration", skriver de. "Utrikes födda påverkar samhället på fler sätt än bara via kostnader och intäkter i den offentliga sektorn. Det är också viktigt att tänka på att långsiktiga analyser, oavsett innehåll, oundvikligen innebär förenklingar, antaganden om oförändrade samband och prioriteringar av vilka känslighetsanalyser som genomförs."

Med denna reservation gör Flood och Ruist beräkningar av immigrationens påverkan på de offentliga finanserna fram till år 2060 under olika förutsättningar. Resultaten varierar stort beroende på vilka antaganden som görs i kalkylerna. De konstaterar: "En utvärdering av de nyanländas ekonomiska bidrag där utgångspunkten är alternativet med en högre sysselsättning samt uppskjuten pension visar på dramatiska och positiva förbättringar. För de utomeuropeiska invandrarna har underskottet på drygt 370 000 nu blivit ett överskott på mer än 250 000 kronor" (i genomsnitt per individ och per år).

Det illustrerar vad vi redan konstaterat, att helt avgörande för om migrationen i ekonomisk mening blir en plus- eller minuspost för samhället är i vilken grad immigranterna kommer i egen försörjning.⁵

---

⁵ En metastudie från OECD, dvs. en sammanfattande granskning av ett antal olika studier från medlemsländerna, kommer till en övergripande slutsats att över tid tenderar immigration att ha en positiv inverkan på de offentliga finanserna i mottagningslandet, om än inte särskilt stor. "The Fiscal Impact of Immigration in OECD Countries" i *International Migration Outlook*, Paris: OECD 2013.

Även om motiven för flyktingpolitiken är humanitära, så är det inte ointressant vilka ekonomiska konsekvenser den har, därför att det i längden har betydelse för flyktingpolitikens uthållighet i en orolig värld.

Med ett inflöde på cirka 10 000 personer i veckan i november i fjol bedömde regeringen att vi hade slagit i kapacitetstaket och vidtog åtgärder som inom ramen för internationella åtaganden tämligen omgående reducerade strömmen av asylsökande till cirka 500 personer i veckan. I detta finns kontroversiella inslag som obligatorisk id-kontroll, tillfälliga uppehållstillstånd och begränsningar för anhöriginvandring. Ur idealistisk synvinkel finns nog fog för giltig kritik, men den får vägas mot realistiska hänsyn, t.ex. om var smärtgränserna går när det gäller antal elever i grundskoleklasser, väntetid för sjukvårdande behandlingar vid tillstånd som riskerar att bli fatala och möjligheter för människor att skaffa sig tak över huvudet med socialt och sanitärt försvarbara förhållanden.

Den socialdemokratiska idépolitikern Nils Karleby konstaterade på 1920-talet att det inte räcker att politiken är rättfärdig, den måste också vara möjlig. När man skattar var gränsen till det omöjliga går får man också räkna in vad demokratin tål. De motsättningar inom folket som en stor och oordnad immigration riskerar att väcka kan bli till ett större problem för samhället än invandringen i sig.

Nu ska man inte tillmäta opinionsmätningar alltför stor betydelse, men det är ändå slående att trots att flertalet svenskar har en i grunden positiv syn på flyktinginvandring (62 procent enligt PEW), så ansåg en klar majoritet i början av året (69 procent) att de tillfälliga åtgärderna för att styra flyktingströmmen till andra länder var "ganska bra" eller "mycket bra" (SvT/Novus 2016-03-20). För den bedömningen spelade det antagligen in att Sverige då hade tagit emot ojämförligt flest asylsökande per capita av EU-länderna.

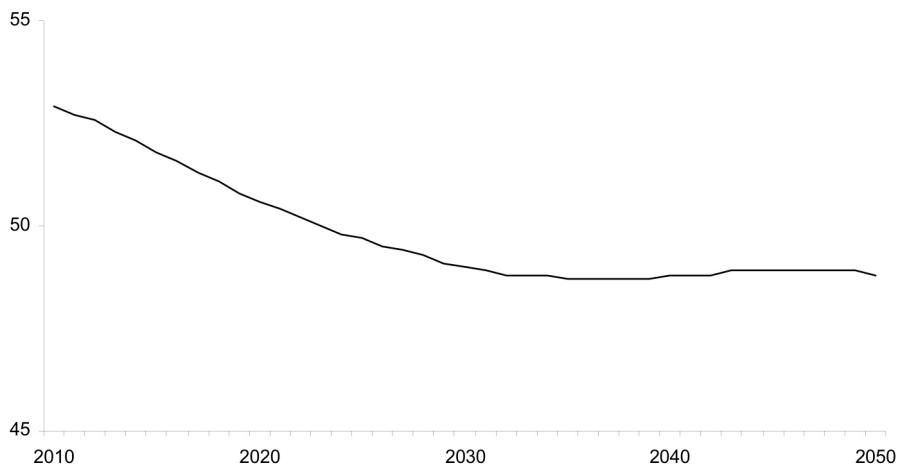
Den situation som massmedia döpte till "flyktingkrisen" i fjol var beroende av speciella omständigheter. Vi har ett stort krig i Europas omedelbara när-område, och EU:s migrationspolitik bröt samman under trycket från detta. När det stora antal asylsökande som nu finns i Migrationsverkets mottagningssystem får uppehållstillstånd och ska kommunplaceras, kommer det utan tvekan att leda till betydande påfrestningar för välfärdspolitiken och det offentliga serviceutbudet. Men sett under mer normala förhållanden i ett längre tidsperspektiv är vi beroende av en ganska omfattande immigration, om än i ordnade former, både för finansieringen av välfärdssystemen och för att klara arbetskraftsförsörjningen.

Brist på arbetskraft I

Till följd av befolkningsutvecklingen är tillträdande årskullar på arbetsmarknaden mindre än de som går i pension, och pensionärerna blir med tilltagande livslängd allt äldre och därmed fler. Diagrammet nedan visar hur andelen av befolkningen i yrkesarbetsaktiv ålder kommer att utvecklas under kommande decennier. För att behålla nuvarande försörjningsbalans mellan förvärvsarbetande och pensionärer behövs fram till år 2030 cirka en halv miljon människor mer än vad befolkningsutvecklingen frambringat.

Ju mer vi kan lösa arbetskraftsförsörjningen med immigration, desto mindre behöver skjuta upp inträdet i pension i åldrarna, och desto bättre är förutsättningarna att värdesäkra pensioner.

Figur 6.3 Prognos för arbetskraftens andel av befolkningen, procent

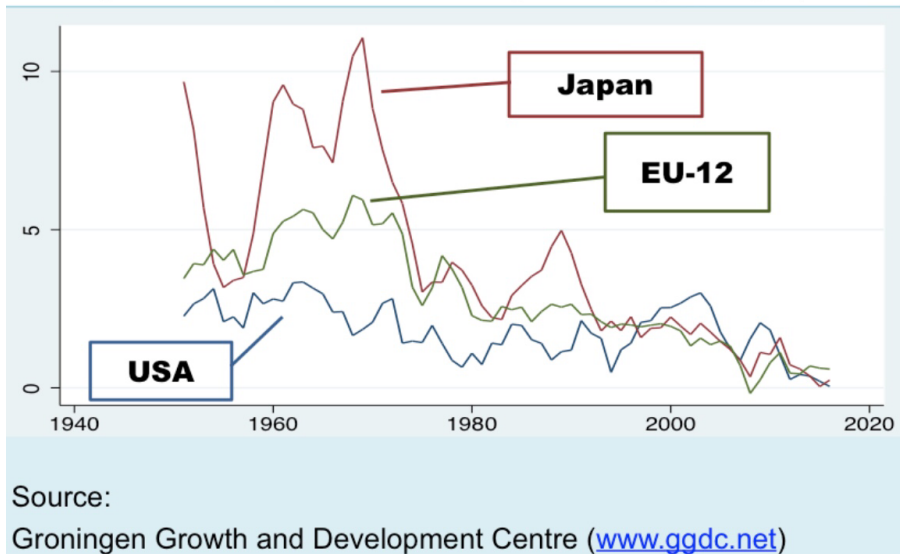

Anm: Diagrammet visar arbetskraftens andel av befolkningen under förutsättning att arbetskraftsdeltagandet förblir oförändrat i varje åldersgrupp.
Källor: SCB och Finanspolitiska rådet.

Om vi parallellt med detta ställer ett diagram över produktivitetsutvecklingen sedan 1950-talets början till idag i de mogna ekonomierna (Förenta staterna, Västeuropa och Japan; Sverige är inte med men avviker inte från det allmänna mönstret) kan man möjligen våga en slutsats, att om vi vill behålla eller öka den produktionsnivå vi har idag så kommer vi att drabbas av en motsvarande brist på arbetskraft, dvs. i storleksordningen en halv miljon människor fram till år 2030.

Growth Rates of Labour Productivity, 1951-2015

(Value added per labour hour; 3-year moving averages)

Att produktivitetstillväxten med en lång trend tenderar mot noll kan tyckas förvånande mot bakgrund av att teknikutvecklingen aldrig har varit snabbare än i dag. På sina håll har vi en diskussion om att behovet av mänskligt arbete rentav kan väntas minska dramatiskt i den nära framtiden på grund av automation och artificiellt intelligenta maskiner.⁶ Men det finns åtminstone två bra samverkande förklaringar till produktivitetstillväxtens uppbromsning på samhällsnivå:

- Andel av sysselsättningen i tjänstesektorer med lågt teknikinnehåll och små förutsättningar för produktivitetstillväxt har tilltagit starkt under tidsperioden diagrammet visar
- Produktivitetssökningar i varuproduktionen har sedan 1990-talets början i stegrad grad spridits i globala värde- och produktionskedjor och koncentreras därmed inte till de mogna ekonomierna som tidigare

Några tendenser till framtidsscenarioet om att behovet av arbetskraft skulle minska dramatiskt syns inte. Tvärtom präglas svensk arbetsmarknad allt mer av brister på efterfrågad personal. Befolknings- och produktivitetssutvecklingen pekar mot att detta kommer att hålla i sig i ett medellångt perspektiv.

⁶ Se t.ex. Brynjolfson, E. & MacAfee, A., *Race Against the Machine*, Boston: Digital Frontier Press 2012.

Brist på arbetskraft II

Svenskt Näringsliv rapporterar att sedan år 2010 har andelen företag som har svårt att rekrytera ökat kontinuerligt. För år 2015 uppgår nära tjugo procent av de företag som försökt anställa att det har varit mycket svårt, och ytterligare 40 procent att det har varit svårt, att finna efterfrågad personal.

Det gäller inte i första hand akademiker (32 procent) utan personer med praktisk yrkesutbildning (62 procent). I förteckningen av yrken som nämns finns maskinförare, grävmaskinister, kranförare, mattläggare, bussförare, plåtslagare, mekaniker, lokalvårdare, svetsare, lantarbetare, djurvårdare, kallskänkor, butiksbiträden, bagare och servitriser, för att ta några exempel.⁷

På den offentliga sidan redovisar SKL ett rekryteringsbehov fram till år 2022 av 129 000 undersköterskor/vårdbiträden till kommunerna och landsingen, till stor del för att täcka pensionsavgångar som beräknas till 76 000 personer i perioden⁸. Till detta kan man lägga rekryteringsbehov av samma yrkesgrupper inom vård och omsorg i privat regi, som utgör en inte obetydlig del av denna sektor. Det utbildningsutbud som idag prognosticeras inom dessa områden är mycket långt ifrån rekryteringsbehoven, även om sökandeströmmen har ökat något under de senaste åren.

I samtliga fall som nämns här handlar det om yrken med måttliga utbildningskrav. Mot bakgrund dels av detta, dels av den allmänna utvecklingen när det gäller rekryteringsläget till följd av befolkningsutvecklingen fram till år 2030, måste utsikterna att bereda nyanlända reguljära arbeten bedömas som ljusa.

Farhågor som grundas på mer alarmistiska framställningar - delvis utifrån data från LISA/RAMS, delvis på antaganden om genomgående låg utbildningsnivå bland de nyanlända - synes överdrivna.

När det gäller utbildningsstatus bland det stora antal asylsökande som kom i fjol baseras alla utsago på gissningar. Migrationsverket registrerar inte detta vid mottagningen. Ser vi till utbildningsnivåer bland utlandsfödda som redan finns i riket skiljer dessa sig inte särskilt mycket från de inrikesfödda. Andelen högskoleutbildade är lika stor, cirka en fjärdedel (25–64 år). Däremot är det en högre andel av immigranterna som enbart har förgymnasial utbildning, cirka var fjärde individ (om även de med onoterad utbildningsstatus hos SCB

---

⁷ *Rekryteringsenkäten*, Svenskt Näringsliv 2016.

⁸ *Så möter vi rekryteringsutmaningarna i vården och omsorgen*, SKL 2014.

räknas till denna grupp) mot var tionde som är född i Sverige. IMF konstaterar att "flyktingars utbildningsnivå har ökat signifikativt under senare decennier", vilket talar för att nyanlända asylsökande kan vara bättre utbildade än de utrikesfödda som redan lever i landet.⁹

Är låga löner en väg till arbete?

Till detta kan man foga att den pessimism som syns på en del håll i den offentliga debatten när det gäller lågutbildade immigranternas möjligheter att tillgodogöra sig praktiska yrkesutbildningar helt saknar saklig grund. Här skymtar ett återsken av gångna tiders föreställningar om obildbara infödingar. Formuleringen är drastisk, och de som kan känna sig utpekade (t.ex. professor John Hassler) skulle säkert värja sig för anklagelser om rasism. Men det är svårt att med en smula distans inte känna igen gobineauska tankegångar i den nutida svenska debatten om utomeuropeiska immigranternas svaga möjligheter att hävda sig i vårt utvecklade samhälle.¹⁰

Mot detta kontrasterar IMF:s placering av Sverige i topp bland de 38 OECD-länderna i ett index om immigranternas integration i samhället som inbegriper arbetsmarknadsinträde. Också i Mipex, ett index över integrationen av immigranter i EU-länderna som tas fram på uppdrag av EU-kommissionen, placerar sig Sverige högst.¹¹ För den som har den inhemska opinionsbildningen som främsta informationskälla måste dessa på saklig jämförelse grundade bedömningar från utländsk horisont komma som en överraskning. Är vi inte sämst?

Här hemma har påståenden att "nya jobb med låg lön och låga kvalifikationskrav måste fram" (Finanspolitiska rådet m.fl.) för att nyanlända ska ha en chans att komma i arbete fått stor spridning. Men den slutsatsen beaktar varken att det på den reguljära arbetsmarknaden finns stora och växande brister i yrken med måttliga utbildningskrav, eller att den spontana efterfrågan på lågkvalificerad arbetskraft är liten även om löner sätts lågt.

Till exempel tillhandahåller Arbetsförmedlingen anställningsstöd för nyanlända, s.k. Instegsjobb, som reducerar lönekostnaden för arbetsgivaren

---

⁹ "International migration: Recent trends, economic impacts, and policy implications", *Staff background paper for G20 surveillance note*, November 2015, IMF.

¹⁰ Arthur de Gobineau (1816-1882), diplomat och historiefilosof, fransk minister i Stockholm 1871-1877. Vän med Alexis de Tocqueville och författare till *Essä om ojämlikheten mellan de mänskliga raserna* (4 band, 1853-1855). Betraktas som den moderna europeiska rasismens fader.

¹¹ Löf & Martinsson, "Finanspolitiska rådets utspel illa underbyggt", DN 2016-01-18; <http://www.mipex.eu>.

med 80 procent. Knappt 4 000 personer har i dag Instejsjobb i hela landet, vilket är en mycket låg volym. Det sägs ibland att förklaringen till det låga intresset från arbetsgivaresidan är betungande byråkrati. Men det handlar i realiteten om en blankett i månaden som arbetsgivaren ska skicka in till Försäkringskassan för att stödet ska utbetalas, dvs. motsvarande normal faktur rutin som tillämpas för andra inbetalningar till företaget.

I en svensk studie ställdes 849 företagare med erfarenhet av flyktingar som anställda inför frågan: "Om den lägsta kollektivavtalade lönen minskar med 20 procent för flyktinginvandrare hur påverkar det sysselsättningen för denna grupp?" Hälften svarade ingen effekt alls, 43 procent menade att effekten skulle bli liten och bara drygt fem procent trodde att effekten skulle bli stor.¹²

RUT framhålls ibland som ett framgångsrikt exempel på hur sänkt arbetskraftskostnad skapar nya arbetstillfällen. Enligt Almega sysselsatte hemtjänstbranschen 22 515 personer år 2015.¹³ Det är ungefär fyra tusendelar av sysselsättningen på svensk arbetsmarknad. Mot den bakgrunden är det svårt att se att en ny låglönesektor skulle kunna skapa de volymer arbetstillfällen som behövs, om detta ska vara huvudstrategin. Det är också svårt att förstå den stora uppmärksamhet som ägnas RUT i den politiska debatten både av tillskyndare och av motståndare, mot bakgrund av dess extremt marginella betydelse på arbetsmarknaden.

Man kan i sammanhanget uppmärksamma vad Svante Nycander, tidigare chefredaktör för DN och känd liberal debattör, sade i ett föredrag för Svenska Ileraföreningen (*International Labour and Employment Relations Association*) i våras:¹⁴

Dom senaste 15-20 åren har lönebildningen fungerat bättre än någon tidigare period. 60 procents reallöneökningar med låg inflation vittnar om det. Vi har också en hög sysselsättning. Av alla 28 medlemsländerna EU har Sverige det högsta antalet arbetade timmar i åldersgruppen 20 till 64 år. Alla borde vara överens om att bevara det som har gjort den här utvecklingen möjlig.

Avtalsrörelsen i år har förts i skuggan av flyktingkrisen och en intensiv opinionsbildning om sänkta trösklar. Det är inte förvånande att många

---

¹² Lundborg & Skedinger, "Employer Attitudes towards Refugee Immigrants", *INF Working Paper* No. 1025, 2014.

¹³ *Lägesrapport RUT Q1 2016*, Almega.

¹⁴ <http://ilerasvenska.se/files/ileraseminarium20160530svantenycandersanfrande.docx>

efterlyser en mer flexibel lönebildning som svarar mot det akuta behovet av integration av lågutbildade. Men hur förenar man en sådan flexibilitet med den stabilitet som var förutsättningen för dom senaste 20 årens framgångar?

Så vitt jag förstår har sänkta trösklar varit nästan en icke-fråga i lönerörelsen. Jag har inte hört att något arbetsgivarförbund har yrkat på sänkta minimilöner, trots att Svenskt Näringsliv åtminstone utåt var påtagligt engagerad.

Den skillnaden är värd att fundera över.

En grundförklaring till det låga intresset för okvalificerade låglönejobb på marknaden från arbetsgivarehåll (till skillnad, som Nycander noterar, från en del aktörer i opinionsbildningen) är att den tekniska utvecklingen har eliminerat behovet av de många kropps- och rutinarbeten som fanns förr. Det finns ingen ekonomisk rationalitet i att ersätta en modern anläggningsmaskin med forna tiders grovarbetare, eller digitaliserade telekomtjänster med manuella telefonister, för att ta några exempel.

Sant är att denna utveckling har gått längre i Sverige än på många andra håll, men det beror på att vi legat i den teknologiska frontlinjen alltsedan Stockholm blev världens telefontätaste stad år 1912. Denna öppenhet för teknisk förnyelse och strukturuomvandling har varit en betydande konkurrensfördel i vår tids internationaliserade ekonomi, och det är svårt att se hur det skulle vara möjligt att vrida klockan tillbaka utan att det får negativa konsekvenser för såväl välståndet som den förmögenhetsbildande förmågan i landet.

Det är paradoxalt att när det gäller att utfärda rekommendationer för politiken så faller en del svenska nationalekonomer – utan större mothugg från kollegor inom akademien – tillbaka på en enkel marknadsmodell där sänkta löner per automatik ökar sysselsättningen, medan gräddan av samma akademiska kretsar har tilldelat Riksbankens ekonomipris till Alfred Nobels minne till tre nationalekonomer som visat att den moderna arbetsmarknadens funktioner är avsevärt mer komplexa än så. 2010 års pris gick till Peter A. Diamond, Dale T. Mortensen och Christopher A. Pissarides för deras analyser av sökmarknader med friktioner, där de visar att anställningar i da-

gens mogna ekonomier inte kan beskrivas som en enkel funktion av standardmodellens prisbildningsmekanism.¹⁵

Låg lön är helt enkelt inte en tillräcklig grund för anställningsbarhet i vad vi kallar kunskapssamhället. Den som vill se Förenta staterna som ett exempel på motsatsen bör betänka att sysselsättningsgraden där är 59 procent, att jämföra med Sveriges om drygt 75 procent med väsentligen högre lögstälöner.

Arbetsmarknadspolitiken ska inte lösa de arbetslösas problem

En tydlig erfarenhet från tidigare decennier, när den aktiva svenska arbetsmarknadspolitiken var framgångsrik och vann internationell uppmärksamhet, är att samhällets insatser inte ska utgå från och försöka lösa de arbetslösas problem, utan arbetsgivarnas. Det vill säga att insatser bör ta sin utgångspunkt i de faktiska rekryteringsbehov som finns i arbetslivet, i stället för att politiken inriktas på att försöka skapa en ny och annorlunda efterfrågan av idémässigt mer önskvärt slag, eller som man föreställer sig att de arbetsökande har behov av. 1950- och 60-talens framgångsrika Rehn-Meidnerska modell för arbetsmarknadspolitiken var i denna mening varken keynesiansk eller socialterapeutisk.

Slutsatsen ligger nära att dagens politik lika lite bör spanna vagnen framför hästen i en strävan att skapa en ny låglönesektor som det saknas spontan efterfrågan för, när det samtidigt som vi såg ovan finns stora och växande områden av bristyrken med måttliga utbildningskrav på arbetsmarknaden.

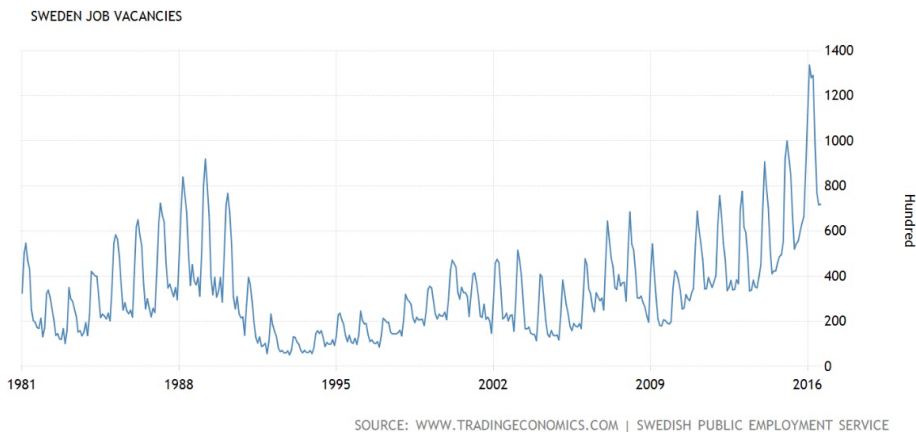
Man kan avslutningsvis i denna fråga påpeka att en felaktig inriktning på politiken inte bara löper risken att ha låg effektivitet i förhållande till sysselsättningsmålen, utan också riskerar att skada arbetsmarknadens och näringslivets utveckling genom undanträngningseffekter. Sysselsättning som på olika sätt gynnas av politiska interventioner på marknaden tenderar att snedvrida konkurrensförhållanden och slå ut annat företagande och reguljära arbetstillfällen. De dyrköpta erfarenheterna av detta från olika insatser under 1990-talskrisen, t.ex. starta eget-bidrag i branscher där lönekostnaderna dominerar eller ALU-praktik, borde inte vara bortglömda, även om de idag ligger tjugo år tillbaka i tiden.

---

¹⁵ Se Englund, Holmlund & Krusell, "Marknader med sökfriktioner", *Ekonomisk Debatt* 8/2010.

En skillnad i dag jämfört med då är att den period om 25 år med överskott av arbetskraft i förhållande till efterfrågan som tog sin början med 1990-talskrisen håller på att vändas till ett läge med brist på arbetskraft i ett medellångt tidsperspektiv. Det är egentligen inte så märkligt. Ser vi till tiden efter det andra världskriget så har perioderna av brist på arbetskraft varit ungefär lika stora som dem med överskott. Men det innebär en annan problembild och andra utmaningar än vi vant oss vid under de senaste decennierna, och kräver en omställning av tänkandet för att vi ska kunna hantera det nya läget på bästa sätt. Diagrammet nedan över vakanser på svensk arbetsmarknad visar att det verkligen är ett skifte i ett medellångt tidsperspektiv.

Vakanser på svensk arbetsmarknad, 1981-2016

Vad som särskilt präglar den fas vi befinner oss i är att den tilltagande bristen på arbetskraft ackompanjeras av stora matchningssvårigheter. Även om arbetslösheten sjunker så sker det ganska långsamt i förhållande till vakansernas utveckling. Under de senaste tolv månaderna har antalet ny-anmälda vakanser legat kring 100 000 i månaden, medan arbetslösheten har gått från cirka 375 000 till 360 000 personer. Merparten av de lediga jobben går till individer som byter arbete eller är nyutbildade, och det är en betydande rundgång bland vakanserna.

Cirka 40 procent av de arbetslösa har varit utan arbete i mer än ett år och saknar i hög grad kvalifikationer som efterfrågas. Behovet av yrkesinriktade utbildningar riktade mot brister på arbetsmarknaden är mycket stort, men tillgången till yrkeslärare är en flaskhals efter 25 år av nedrustning av arbetsmarknadsutbildningarna. Här finns stora risker att nyanlända fastnar i systemen och inte får tillgång till de utbildningar som behövs för att komma in

och få fotfäste i det reguljära arbetslivet. Långa perioder av passivitet har en nedbrytande effekt på motivation och handlingskraft att etablera sig i samhället.

Dessa risker ökar med avseende på långa ledtider i asylmottagningen, i kombination med en slagsida mot formella behörighetskrav snarare än utbildningsinsatser som är effektivt anpassade till individernas behov och den praktiska yrkesutövningens färdighetskrav.

I regeringens regleringsbrev till Migrationsverket ges uppdraget att korta tiderna i asylprövningen, och stora ansträngningar görs för att uppnå detta. Men frågan är om det räcker. En möjlig framgångsväg är att den konventionsbundna rätten till individuell prövning inte står i motsättning till förenklade bifallsrutiner för sökande från krigsområden. Under årets första nio månader beviljades asyl för 99 procent av de sökande från Syrien och Eritrea och 94 procent av de statslösa (mest palestinier från Syrien och kurder från Turkiet och Irak). Eftersom dessa tre grupper utgör nästan hälften av alla ärenden skulle ett snabbspår för dessa vara effektivt för att korta de nu mer än årslånga väntetiderna, och frigöra personalresurser vid Migrationsverket för mer ingående utredningar i fall där detta erfordras.

Nästa trånga port är SFI, där det också är brist på lärare. En framgångsresurs här är studieförbunden, som idag i studiecirkelns form inleder svenskundervisning redan på flyktingföreläggningar. Men volymerna är för små. I delar av Tyskland finns goda erfarenheter av att rekrytera "barfotalärare" i tyska utan formell pedagogisk utbildning som får formativt metodstöd under arbetet. Ofta är det immigranter som etablerat sig i samhället vars flerspråkighet är en tillgång för mer effektiva undervisningsinsatser.¹⁶

Idealt är om svenskundervisning kan kombineras med yrkesspår mot bristyrken. Goda erfarenheter av detta finns från flera kommuner i landet, bl.a. Göteborg.¹⁷ I sammanhanget är valideringsresurser en tillgång. Men knappast någon fråga har blivit så misshandlad i Sverige som upprättandet av en nationell struktur för validering, dvs. för kartläggning och dokumentation av färdigheter och kunskaper som har tillägnats utanför det behörighetsgivande utbildningsväsendet.

---

¹⁶Se t.ex. <http://www.tagesspiegel.de/berlin/willkommensklassen-fuer-fluechtlinge-in-berlin-senat-sucht-sprachlehrer-und-wird-fuendig/12299456.html>.

¹⁷Se t.ex. <https://gr.alvis.gotit.se/Admin/Print/Rapport.aspx?x2=x2&kursid=7485>

Det är av stor betydelse inte bara för att främja immigranternas och arbetslösas väg till arbete, utan också mer allmänt för att anpassa yrkesutbildningar efter individuella behov och för att understödja arbetsplatsers utveckling att bli lärande och kunskapsproducerande organisationer för att bättre ta tillvara och utveckla de anställdas resurser.

Den första valideringsutredningen lade sitt slutbetänkande år 2001, och rekommenderade då inrättandet av en nationell struktur för validering. Sedan dess har inte mycket hänt på nationell nivå, annat än fortsatt utredande: Departementsskrivelse år 2003, Valideringsdelegationens slutrapport år 2008, uppdrag till Yrkehögskolan att ta fram förslag på modeller, ny Departementsskrivelse år 2016 och nu senast en ny statlig utredning som ska redovisa sitt uppdrag före utgången av år 2019. Det är nästan 20 förlorade år.

I Göteborg drog arbetsmarknadens organisationer (LO, TCO, dåvarande SAF och Företagarnas Riksförbund) igång en gemensam projektverksamhet år 2000 i samverkan med kommunen och arbetsförmedlingen, som sedan dess hankat sig fram i olika former men med kontinuitet fram till idag. Här finns kanske den största erfarenheten i landet, i samverkan med branscher, både när det gäller metodutveckling och praktiskt utförd validering. Men det har periodvis varit tungt och ibland krisartat utan någon nationell struktur att knyta an till. Engagemanget från såväl näringsliv som fack i Göteborgsregionen har i perioder varit stort och värdefullt, men också i omgångar vacklat när staten aldrig kommit till skott, oavsett regeringar under dessa snart tjugo år.¹⁸

Nuvarande regering har som påpekades ovan tillsatt en ny utredning som ska arbeta till år 2019. Med ett stort antal nyanlända som väntar i Migrationsverkets mottagningssystem, och betydande problem att matcha arbetslösa mot vakanser, är det angeläget att inte låta pågående utredningsarbete motivera fortsatt passivitet från statens sida.

De snabbspår som regeringen har tagit initiativ till bl.a. för lärare och yrken inom vård och omsorg i syfte att korta tiden från ankomst till arbete, där i ursprungslandet förvärvade kunskaper och erfarenheter kommer till nytta samtidigt som branscher med rekryteringssvårigheter får hjälp med kompetensförsörjningen, ligger i linje med den inriktning som här förordas. Men trögheter i genomförande pekar på brister hos de myndigheter som har

---

¹⁸ Idag har verksamheten och erfarenheterna samlats i "Validering Väst" med Västra Götalandsregionen som främsta finansör, i samverkan med regionens fyra kommunalförbund. [Http:// http://www.valideringvast.se](http://www.valideringvast.se)

ansvaret. Av nära 60 000 inskrivna vid Arbetsförmedlingens etableringsprogram för nyanlända har bara cirka 2 000 personer fått plats sedan starten i fjol. Av 14 inledda spår har bara tre kommit igång på allvar.¹⁹

En del av förklaringen är sannolikt trenden av regelstyrd detaljreglering och byråkratisering av praktiskt taget all offentlig verksamhet i Sverige sedan 1990-talskrisen. Behovet att då effektivisera den skattefinansierade sektorn och komma bort från underskotten ledde till ett genombrott på bred front för vad som brukar kallas *New Public Management*, en ledningsmodell som präglas av starkt fokus på mätbar målstyrning utifrån det enkelt kvantifierbara, i förening med omfattande dokumentationsplikter, standardiserade processbeskrivningar samt en strävan efter full transparens i organisationen och benchmarking med jämförbara enheter.

Metoden betraktas idag inom organisationsforskning som föråldrad, men har fortfarande ett starkt grepp om stora delar av den offentliga förvaltningen i Sverige, såväl i statlig som kommunal sektor. Den har visat sig leda till en stark tillväxt av dold administration och förlamande detaljreglering som ofta motverkar syftena med verksamheten.²⁰ Ett slående exempel kommer från den s.k. Socialarbetarkommissionen i Göteborg, vars kartläggning konstaterade att socialsekreterare och socialassistenter endast lägger cirka tio procent av sin arbetstid på klientkontakt, samtidigt som arbetssituationen präglas av hög stress och tidsbrist.²¹ Om förhållandena är liknande vid Arbetsförmedlingen, vilket mycket tyder på, är det klena resultatet hittills för snabbspåren inte förvånande.

Till detta får man lägga att arbetsmarknadspolitiken i vid mening har splittrats upp mellan myndigheter – Arbetsförmedlingen, socialtjänst, vuxenutbildning, Yrkehögskolan, Försäkringskassan. Inblandade myndigheters snäva regelverk reser hinder för effektiv samverkan. Varje organisation har sina mål, och åtgärder tenderar att bli resultat i sig att rapportera högre upp i respektive hierarki, inte medel för att åstadkomma förändring för individer som behöver stöd att komma i arbete. Samtidigt har dessa individer allt mindre blivit bärare av sociala rättigheter – något som genomsyrade den svenska arbetsmarknadspolitiken under dess glansdagar – och allt mer blivit ovärdiga klienter i underordnad beroendeställning. Förskjutningen från stöd till kontroll har utan tvekan varit kontraproduktiv.

---

¹⁹ "Intern granskning bekräftar haveri för snabbspåren", SvD 2016-10-13.

²⁰ Se Forsell Ivarsson & Westerberg, *Administrationssamhället*, Lund: Studentlitteratur 2014.

²¹ <http://www.gp.se/nyheter/socialsekreteraren-det-finns-ett-systemfel-1.739177>.

Här behövs ett samlat regionalt grepp om vägledning och upphandling av yrkesutbildningar. Uppsplittningen av samhällets insatser på olika myndigheter och huvudmän har också inneburit hinder för en väl fungerande samverkan med arbetslivet. Så länge vi hade överskott på utbud av arbete i förhållande till efterfrågan så var den främsta följderna av detta en beroendets klientkultur som lade tunga skuggor över hela detta område. Men med tilltagande svårigheter att klara arbetskrafts- och kompetensförsörjning i arbetslivet krävs en ny giv. Bristen på yrkeslärare kan i det korta tidsperspektivet mildras av att en större del av den yrkesutbildning som behövs förläggs till arbetslivet. Här behöver det byggas upp regionala infrastrukturer för validering och kompletterande utbildningsinsatser, t.ex. i form av lärande i arbete.

Det kan också bli en plattform för att driva på arbetsplatsers utveckling till att bli lärande och kunskapsproducerande organisationer, vilket skulle vara fördelaktigt såväl med avseende på ökade svårigheter att klara kompetensförsörjning med extern rekrytering, som när det gäller att stärka näringslivets innovations- och konkurrenskraft.²²

Samhällets insatser och informella nätverk

Immigranternas väg till fast fotfäste på arbetsmarknaden är ofta lång i Sverige, även om data ur LISA/RAMS som påpekades ovan, antagligen något överdriver tiden det tar att komma i anställning. Men också om vi tar detta i beaktande, så råder ingen tvekan om att vinsterna av en snabbare väg skulle vara stora både för individerna och för samhället. Samtidigt finns det ett förhållande här som Örjan Nyström och jag diskuterar i vår bok *Flyktingkrisen och den svenska modellen*, vilket vi inte har sett uppmärksammas på andra håll.²³

Även om det tar långt tid - sju åtta år är inte ovanligt - så kommer de flesta, nära sju av tio immigranter, till slut i arbete. Vad som ter sig märkligt är att för infödda arbetssökande minskar chansen att få ett arbete med tiden i arbetslöshet, medan för immigranter är det tvärtom. Vad kan det bero på?

I boken kommer vi fram till att det beror på förekomsten av informella nätverk i minoritetssamhället som individen med tiden får tillgång till, och som öppnar dörrar till anställning på arbetsplatser med ett stort inslag av kollegor

---

²² Se Nilsson & Nyström, *Jämlikhetsnormen*, Göteborg: Tankeverksamheten/ABF 2012.

²³ Nilsson & Nyström, *Flyktingkrisen och den svenska modellen*, Lund: Celanders förlag 2016.

som också är immigranter. För exempelvis en person från Turkiet är i genomsnitt var fjärde kollega från samma land, trots att gruppen bara utgör en procent av de sysselsatta i Sverige. För flera andra nationaliteter är den faktiska andelen tio till 15 gånger högre än den förväntade.

Att det finns informella nätverk i minoritetssamhället som är mer ändamålsenliga för att bana väg till anställning eller eget företagande än samhällets insatser har fallit utanför synfältet i diskussionen om hur de nyanländas väg till arbete och oberoende ska kunna främjas. Iakttagelsen ger också en god förklaring till segregationen på svensk arbetsmarknad. Det handlar om segment på arbetsmarknaden som ger egen försörjning för immigranter som har svårt att komma in i andra delar av arbetslivet. Men nackdelen är i många fall arbetsvillkor som är sämre än på andra håll.

Frågan som man bör ställa är om samhället kan utveckla samverkan med denna informella arbetsförmedling och särskilda sektor av arbetslivet – och i så fall hur. Här finns sannolikt gränssnitt till svarta anställningar och ljuskygga miljöer – men det är inget som är speciellt för immigrantsamhället. Det är en problematik som Arbetsförmedlingen konfronteras med också i den reguljära verksamheten. Samtidigt kan kanske ett konstruktivt närmande från samhällets sida till denna heterogena sektor av marknadsekonomisk urskog bidra till att den ansas något för bättre växtkraft. Är det möjligt?

Den frågan får avsluta denna rapport.

Kvibergs marknad, Göteborg

Appendix: Om hyperrealiteten

I verket **"Simulacres et Simulation"** (1981) myntade den franske sociologen och filosofen Jean Baudrillard begreppet "hyperrealitet". Han menade att i det samhälle som moderniteten har frambringt, så har verklighet, ursprunglighet och mening i hög grad ersatts av symboler och tecken som är modeller eller simulationer av realiteten.

Man kan säga att ovanpå den varseblivning av världen vi får av våra omedelbara sinnesintryck, förser oss samhälleligheten med en karta som vidgar vårt synfält högst väsentligt, men samtidigt fjärrar oss från den verkliga topografin.

Det är "hyperrealiteten". Det är inte bara så, menar Baudrillard, att den till viss del förvränger representationen av världen som en kartas projektion alltid gör, den innehåller också symboler och tecken som helt saknar existens i det verkliga, t.ex. jultomten eller mödomshinnan ("simulacres").

Eller fenomen som består av en blandning av realitet och representation, där det inte går att skilja mellan vad som är vad ("simulation"). Det präglar mycket av konsumtionssamhällets attribut, t.ex. hur mycket av en Adidasprodukt är en sko och hur mycket är "metavärden" som lovar en förhöjd livskänsla? Hur mycket av hyperrealitetens Bob Dylan är en verklig person, och hur mycket är myt och sken?

Baudrillard menar att i det postmoderna samhället har världen i våra medvetanden ersatts av en kopia, där vi helt och hållet orienterar oss efter simulerade intryck. Det är nog att dra idén för långt.

Det "postmoderna" är i detta avseende inte så kvalitativt annorlunda än det förflutna, då vidskepelse och religiösa föreställningar bildade en lins mellan realiteten och människors uppfattning av den. 1600-talets häxprocesser är ett exempel.

Baudrillards civilisationskritik blir elitistisk på ett sätt som är mycket gammalt. Man kan dra en parallell till Platons idé om de enkla människorna som får hålla tillgodo med att leva i skuggornas grotta, där endast ett svagt återsken av det verkliga tränger ner (fast hos Baudrillard har idéerna och realia bytt plats).

Men det finns också något viktigt i begreppet "hyperrealitet". Här finns en koppling till den kanadensiska filosofen och kommunikationsteoretikern Marshall McLuhan. Han är mest bekant för sentensen: "The medium is the message", mediet är budskapet.

McLuhan menade att det nya massmedia- och informationssamhällets former präglar människor mer än dess skiftande och obeständiga innehåll. Det väsentliga är inte vilka idéer och föreställningar vi får genom massmedia, utan att vår verklighetsuppfattning allt mer formas av massmedia och mindre av den egna erfarenheten.

Man kanske kan säga att det är kvantiteten, inte kvaliteten i sig, som bildar det kvalitativt nya.

Med hjälp av dessa två moderna filosofer kan vi förstå hur politiken har förändrats jämfört med 1900-talet, genom att dess arena har förflyttats från realiteten till hyperrealiteten.

Den bild människor får genom massmedia väger tyngre än den egna erfarenheten. Man "vet" att sjukvården är kass, men "vi hade tur när vår dotter blev sjuk".

Med nya sociala media på nätet har massmediasamhället eller hyperrealiteten utvecklats på ett sätt som Baudrillard och McLuhan inte förutsåg. Den polske sociologen Zygmunt Bauman har pekat på att medborgerligheten i vår tid bryts upp i stammar.

En sverigedemokrat rör sig enbart bland likar på nätet och får en bestämd bild av samhällets tillstånd och utveckling, vilken inte bara är relativt opåverkad av den egna dagliga livserfarenheten, utan också är diametralt motställd de bilder och föreställningar som t.ex. en socialdemokrat odlar genom sina informationsval och sin hyperrealitet på nätet.

Detta är renodlade exempel på homo politicus. De flesta väljer andra stammar, t.ex. fotbollsklacken, kulturpubliken, HBTQ-scenen, datorspelsvärlden eller pudelklubben på nätet – var och en i sin hyperrealitet. Möjligheten att välja utbud i massmedia blir allt mer individualiserad. Den tid när alla hade sett samma TV-program är för alltid förbi.

Politikens anpassning över hela fältet till hyperrealitetens nya villkor kan leda till snabba men kortlivade framgångar för än det ena partiet, än det andra, då de virtuella vindarna är mycket ombytliga i denna etersfär. Spinndoktorerna kan sällan lova framgång, men drar ibland högsta vinsten.

En starkare trend över tid tycks vara att om politiken uppfattas som en skuggboxning om signaler och symboler i en simulerad modellvärld, så tenderar den parlamentariska demokratin att hamna i legitimitetskris. Det räcker inte med skådespel, folket måste ha bröd också för att vara nöjda.

Hyperrealiteten tycks vara en ofördelaktig plats för den som menar att politiken bör få fäste i verkligheten. Om man vill reformera samhället är det viktigare att skaffa sig kunskap om trender och utvecklingstendenser i den objektiva strukturomvandlingen, än hur vindarna blåser i opinionsbildningens subjektiva skenvärld.

Så lär det förbli så länge vår ämnesomsättning med naturen är analog och inte virtuell. Men även om väljarnas öden avgörs av realiteterna, så träffar de sina val i hyperrealiteten.

I dessa nya villkor ligger nog den representativa demokratins största utmaning inför framtiden: att kunna bemästra både hyperrealiteten och realiteten.

Hittills har det inte gått så bra.

Migrationen ökar i världen och står i samband med bättre matchning mellan arbete och kapital på global nivå. Regionala obalanser i befolkningsutvecklingen motverkas. Men migrationen skapar konflikter mellan folkgrupper. Kan den nationella välfärdsstaten överbrygga motsättningarna i en global värld?

Det är frågor Anders Nilsson & Örjan Nyström tar itu med i *Flyktingkrisen och den svenska modellen*.

o O o

Tidigare utgivna rapporter från Tankeverksamheten inom Arbetarrörelsen i Göteborg kan kostnadsfritt laddas ner i pdf-format från: www.tankeverksamheten.se

Sänd oss din epostadress till redaktion@tankeverksamheten.se så får du alla kommande rapporter gratis i din brevlåda!

En mycket stor grupp nyanlända flyktingar väntar på att få påbörja vägen till fast fotfäste i det svenska samhället. Samtidigt har vi en tilltagande brist på efterfrågad arbetskraft som sannolikt kommer att fördjupas med befolkningsutvecklingen. Hur ska vi få ihop det? Den frågan diskuteras i denna rapport av Anders Nilsson.

Ansvarig utgivare: Anders Nilsson
www.tankeverksamheten.se
redaktion@tankeverksamheten.se

ISBN 978-91-87077-57-9